

date meeles hääks, kollis kartes, kõik wana riis ja koli raeatud kooli teelt ei usalda ärakoristada, sellel ei ole veel töölist mehe julgust. "Tee aga mõnele hästi, hulga meett mööda käik on alw." — Tösi saab ika aega mööda igas kohas teed murdma. Meie, waimu prisusses kojuv, Maa-rahwas saab ükskord kõstrite kirjutamisest ja Koli(!), raamatut õpetusest lugupidamata tundma, et loodudkombline kirjutus üksnes elava sõna jälgil käib. Mina ei eksi mite maa-keele sõna-elina waesta, kui ütlen: Miina tahab sügise mehele minna. Kui sina minu sulle kirja ei usu, siis juhatan Siina-mäält sulle targema mehe ja läkitan sind sinna, kus tühja lori suule lük ettepannafse.

Lähme nüüd jälle teele tagasi. Mis mina wiimisest sõast lugejalle nimetada veel tahsin, seda ei tohi siin mite ütlemaata jäätta. Ka koledal sõa aegl ja werisel lahingi väljal wõib inimese sõber rõõmuga näha, kuda elavamaks läinud riisti-ust igal maal rahwa kombeid on parandanud. Niipea kui kusfil sõamässamine lõpes, oli meestel kõhe esimene mure haawatud wendadelle abi fallitada, kui pikalt jõud ial ulatas. Ega küsitud seal, kuda ülemal justiisin: kas omane ehk wõeras, sõber ehk waenlane? Waid Samaria mehe eeskuju järel. puhastati ja siuti nende haawad ja tösteti neid hobuse selga. Se kes abita were sees hoigas, ei olnud enam waenlane, waid üks abitarvitaw hädaline. Nõnda mõtles ja tegi wahwa Wene wägi, nõnda mõtlesid ja

tegid meie waenlased, Prantsused ja Inglasted. Prantsuse sõawää ülempäälik oli Ulma lahingi väljal ühe arsti üksnes haawatud Wenelaste tulufs mahajätnud, ja kui meie õnnis Keiser Nikolai I. sõnumid saanud, kuda Soome maal paljo haigeid waenlaši abita mahajäänuud, läkitas Tema sedamaid arstisi haigedelle abiks. — Kui paljo parem lugu oli siin, kui mõnest rumalast fiidetud "paremal" wanal aegl. Läkitat silmad wana võlve pääwadelle ja waata, kudas seal sõa lugu käis; siis pead sina hääbiga tunnistama, et aši igavidi paljo altwem oli kui praego.

Eest aastast saadik, kus meie maakest esimest forda avaraamatutes nimetataks, kinni minewa aasta saea esimese kümneni, se on: Wenewalitsuse hakutuseni, ei leitud paljo muud kui alalist sõda, wahewahel piinavad nälga ja koleda katko-tõbe kurnamisi. Kaua enne seda, kui rohkem kuue-saea aasta eest Sakslaste kaubalaerad, marituule pakitusel, kogemata Üüna jõe suhu, praeguse Ria linna ligidalle, tulid ja meie rahwas pimedas ebajumalate iles leidsid: ei olnud rahu ja õnneliku pidu kusfil pool. Osalt mässas rahwas isefeskis üksteist rõõwidest ja tappes, osalt jälle raea-naabridega, Lättlaste-, Pohlakade- ja Pihkwalastega. Waenul ei olnud ial püsi, ega werewalamisel otsa; igamees elas, kui lind puu oksa peal, alalisses kartusses, et kusfilt kogenata waenlane faela peale langefs. Si olnud seaduse woli seestpidise, ega varjajat tuge väljaspidise waenlaste vasta. Meie aegseid sõdasi wõib